PEDAGOGIK FAOLIYAT

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha va Boshlang‘ich ta'lim fakulteti
Boshlang‘ich ta’lim yonalishi talabasi
Xolmurodova Sabina Sohibovna
xolmurodovasabina0531@gmail.com
O‘razboyeva Dinora Bahrom qizi
orazboyevadinora@gmail.com
Mamirzayeva Gulhayo A’zam qizi
mamirzaevagulxayo@gmail.com
Ilmiy rahbar Tatjibayev Marat

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogik faoliyatning nazariy asoslari, mazmuni va amaliy jihatlari keng yoritiladi. Pedagogik faoliyat o‘qituvchining o‘quvchilarni bilimli, ma’naviy barkamol va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirishga qaratilgan maqsadli, tizimli va uzluksiz jarayon sifatida talqin etiladi. Maqolada pedagogik faoliyatning asosiy tarkibiy qismlari – ta’lim berish, tarbiyalash, rivojlantirish hamda nazorat va baholash jarayonlari chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta’lim tizimida pedagogning o‘rni, uning kasbiy mahorati, kommunikativ qobiliyatlari, pedagogik madaniyati va innovatsion texnologiyalardan foydalanish ko‘nikmalarining ahamiyati ochib beriladi. O‘qituvchi faoliyatida individual yondashuv, differensial ta’lim, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishning ahamiyati ham alohida ta’kidlanadi. Bundan tashqari, pedagogik faoliyatning samaradorligini oshirish omillari, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi hamkorlik munosabatlari, motivatsiya va refleksiya jarayonlari haqida ham fikr yuritiladi. Maqolada pedagogik faoliyatning jamiyat taraqqiyotidagi roli, yosh avlodni barkamol etib tarbiyalashdagi o‘rni va ahamiyati keng yoritilib, ilmiy-nazariy xulosalar chiqariladi.

Kalit so‘zlar: pedagogik faoliyat, ta’lim jarayoni, tarbiya, rivojlanish, o‘qituvchi, o‘quvchi, pedagogik mahorat, kompetensiya, innovatsion texnologiyalar, interfaol metodlar, didaktika, refleksiya, motivatsiya

Annotation: This article explores the theoretical foundations, essence, and practical aspects of pedagogical activity. Pedagogical activity is interpreted as a purposeful, systematic, and continuous process aimed at shaping students into knowledgeable, morally developed, and socially active individuals. The article analyzes the main components of pedagogical activity, including teaching, воспитание (education in the moral sense), development, as well as assessment and control processes. It also highlights the role of the teacher in the modern education system, emphasizing professional competence, communication skills, pedagogical culture, and the ability to use innovative technologies effectively. Special attention is given to the importance of individual approaches, differentiated instruction, interactive teaching methods, and the use of information and communication technologies in the learning process. Furthermore, the article discusses factors that increase the effectiveness of pedagogical activity, the collaborative relationship between teacher and student, as well as motivation and reflection processes. The role of pedagogical activity in social development and in raising a well-rounded younger generation is comprehensively examined, leading to important theoretical conclusions.

Keywords: pedagogical activity, education process, teaching, upbringing, development, teacher, student, pedagogical skills, competence, innovative technologies, interactive methods, didactics, reflection, motivation.

Аннотация: В данной статье подробно рассматриваются теоретические основы, сущность и практические аспекты педагогической деятельности. Педагогическая деятельность трактуется как целенаправленный, системный и непрерывный процесс, направленный на формирование всесторонне развитой, образованной, нравственно зрелой и социально активной личности учащегося. В статье анализируются основные компоненты педагогической деятельности, такие как обучение, воспитание, развитие, а также процессы контроля и оценки знаний. Особое внимание уделяется роли педагога в современной системе образования, его профессиональной компетентности, коммуникативным навыкам, педагогической культуре и умению эффективно использовать инновационные технологии. Подчеркивается значимость индивидуального подхода к обучающимся, дифференцированного обучения, применения интерактивных методов и информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе. Кроме того, в статье рассматриваются факторы повышения эффективности педагогической деятельности, особенности взаимодействия учителя и учащихся, а также процессы мотивации и рефлексии. Раскрывается роль педагогической деятельности в развитии общества и воспитании гармонично развитого подрастающего поколения, на основе чего формулируются научно-теоретические выводы.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, образовательный процесс, обучение, воспитание, развитие, учитель, ученик, педагогическое мастерство, компетентность, инновационные технологии, интерактивные методы, дидактика, рефлексия, мотивация.

KIRISH

Pedagogik faoliyat insoniyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri sifatida qadimdan e’tirof etib kelinadi. Har qanday jamiyatning rivoji, uning madaniyati, ilm-fani va ma’naviy darajasi, avvalo, ta’lim tizimi va pedagogik faoliyatning qay darajada yo‘lga qo‘yilganiga bog‘liqdir. Chunki aynan ta’lim jarayoni orqali jamiyat o‘z tajribasini, bilim va qadriyatlarini keyingi avlodga yetkazadi. Shu bois pedagogik faoliyat nafaqat kasbiy faoliyat turi, balki katta ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan muhim jarayon hisoblanadi. Pedagogik faoliyat o‘z mohiyatiga ko‘ra murakkab, ko‘p bosqichli va ko‘p funksiyali jarayon bo‘lib, u o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir va hamkorlikka asoslanadi. Bu jarayonda bilim berish, tarbiyalash, rivojlantirish, yo‘naltirish va nazorat qilish kabi vazifalar o‘zaro uyg‘un holda amalga oshiriladi. Pedagogning asosiy vazifasi o‘quvchilarga tayyor bilimlarni berish bilangina cheklanib qolmay, balki ularni mustaqil fikrlashga, izlanishga, tahlil qilishga va hayotiy muammolarni hal eta olishga o‘rgatishdan iboratdir.Zamonaviy davrda pedagogik faoliyatning mazmuni va unga qo‘yiladigan talablar tubdan o‘zgarib bormoqda. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, global integratsiya jarayonlari hamda ta’lim tizimidagi islohotlar pedagogik faoliyatni yangicha yondashuvlar asosida tashkil etishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda pedagogdan faqatgina fan bo‘yicha bilimli bo‘lish emas, balki pedagogik mahoratga ega bo‘lish, innovatsion texnologiyalarni qo‘llay olish, o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rivojlantira olish kabi ko‘nikmalar talab etiladi.

Bundan tashqari, pedagogik faoliyatda insonparvarlik tamoyillari, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, differensial va individual yondashuvlar alohida ahamiyat kasb etadi. Har bir o‘quvchining

individual xususiyatlarini hisobga olish, uning qiziqish va ehtiyojlarini inobatga olish orqali ta'lim samaradorligini oshirish mumkin. Bu esa o'z navbatida pedagogdan yuqori darajadagi psixologik bilim, pedagogik sezgirlik va muloqot madaniyatini talab qiladi. Pedagogik faoliyatning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarga bog'liqdir. Ijobiy psixologik muhit, o'zaro hurmat va ishonch asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularning faolligini kuchaytiradi. Shu bilan birga, pedagogik faoliyatda motivatsiya, refleksiya va o'z-o'zini rivojlantirish jarayonlari muhim o'rin tutadi. Mazkur ishda pedagogik faoliyatning mohiyati, uning tarkibiy qismlari, asosiy prinsiplari va samaradorligini oshirish yo'llari keng yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim sharoitida pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari, innovatsion yondashuvlar va pedagogning kasbiy rivojlanish masalalari tahlil qilinadi. Ushbu mavzuni o'rganish orqali pedagogik faoliyatni yanada takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish va barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiluvchi muhim ilmiy xulosalarga erishish mumkin.

Pedagogik faoliyat - bu faqat dars o'tish jarayoni emas, balki inson shaxsini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan murakkab, tizimli va uzluksiz ijtimoiy-pedagogik jarayondir. Ushbu faoliyat jamiyatning kelajakdagi taraqqiyotini belgilab beruvchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi, chunki aynan pedagoglar orqali yosh avlodga bilim, tarbiya va hayotiy tajriba yetkaziladi. Pedagogik faoliyatning markazida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlik turadi. Bu hamkorlik faqat bilim berish va olish bilan cheklanmaydi, balki shaxsiy rivojlanish, ijtimoiylashuv va qadriyatlarni shakllantirish jarayonini ham o'z ichiga oladi. O'qituvchi bu jarayonda yo'naltiruvchi, maslahat beruvchi, tarbiyachi va motivator sifatida ishtirok etadi. O'quvchi esa faol ishtirokchi sifatida bilimni tayyor holda emas, balki izlanish va tahlil orqali o'zlashtiradi. Ta'lim jarayoni pedagogik faoliyatning eng asosiy qismi bo'lib, u bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta'limda faqat an'anaviy tushuntirish usuli yetarli emas, balki interfaol metodlar, muammoli ta'lim, keys-stadi, aqliy hujum, loyiha asosida o'qitish kabi yondashuvlar keng qo'llaniladi. Bu metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi, ularni faollikka undaydi va bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi.Tarbiyaviy faoliyat esa pedagogik jarayonning ma'naviy asosini tashkil etadi. Bu yo'nalishda o'quvchilarda axloqiy qadriyatlar, milliy g'urur, vatanparvarlik, halollik, mehnatsevarlik va insonparvarlik kabi sifatlar shakllantiriladi. Tarbiya faqat dars jarayonida emas, balki sinfdan tashqari ishlar, tadbirlar, suhbatlar, ekskursiyalar va jamoaviy faoliyat orqali ham amalga oshiriladi. O'qituvchining shaxsiy namunasi tarbiya jarayonida eng kuchli vosita hisoblanadi. Rivojlantiruvchi faoliyat o'quvchilarning aqliy, ijodiy va emotsional qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan. Bu jarayonda o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish, muammolarni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ayniqsa, bugungi kunda kreativ fikrlash va tanqidiy yondashuv juda muhim hisoblanadi. Pedagogik faoliyatning yana bir muhim jihati tashkiliy faoliyatdir. O'qituvchi darsni rejalashtiradi, maqsadlarni belgilaydi, o'quv materiallarini tanlaydi va dars jarayonini boshqaradi. Tashkiliy jarayon qanchalik aniq va puxta bo'lsa, ta'lim sifati shunchalik yuqori bo'ladi. Vaqtni to'g'ri taqsimlash, o'quvchilarni faol ishtirok etishga jalb qilish va intizomni ta'minlash ham shu faoliyatga kiradi.

Kommunikativ faoliyat pedagogik jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi to'g'ri muloqot ta'lim samaradorligini belgilaydi. Ishonchli, ochiq va hurmatga asoslangan muloqot o'quvchilarda o'z fikrini erkin ifoda etish ko'nikmasini

shakllantiradi. Shuningdek, guruhda ishlash, hamkorlik va fikr almashish jarayonlari ham kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi. Nazorat va baholash jarayoni pedagogik faoliyatning muhim bosqichlaridan biridir. Bu jarayon o‘quvchilarning bilim darajasini aniqlash, ularning rivojlanishini kuzatish va ta’lim sifatini baholash imkonini beradi. Zamonaviy ta’limda testlar, og‘zaki so‘rovlar, yozma ishlar, portfolio, loyiha ishlari va o‘z-o‘zini baholash kabi usullar keng qo‘llaniladi. Bu yondashuv o‘quvchini faqat baho olishga emas, balki o‘z ustida ishlashga undaydi. Innovatsion texnologiyalar pedagogik faoliyatning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Raqamli ta’lim platformalari, elektron darsliklar, multimedia vositalari, virtual laboratoriyalar va masofaviy ta’lim tizimi o‘qitish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Bu vositalar o‘quvchilarning mustaqil bilim olish imkoniyatini kengaytiradi va ularni zamonaviy axborot jamiyatiga moslashtiradi. Shuningdek, pedagogik faoliyatda psixologik yondashuv ham juda muhim. Har bir o‘quvchining individual xususiyatlari, qiziqishi, qobiliyati va ruhiy holatini hisobga olish zarur. O‘qituvchi o‘quvchining motivatsiyasini oshirishi, unga ishonch berishi va ijobiy psixologik muhit yaratishi kerak. Bu esa o‘quvchilarning bilim olish jarayoniga bevosita ta’sir qiladi. Bundan tashqari, pedagogik faoliyatda refleksiya - ya’ni o‘z faoliyatini tahlil qilish va baholash muhim o‘rin tutadi. O‘qituvchi o‘z darslarini tahlil qilib, kamchilik va yutuqlarini aniqlaydi va keyingi faoliyatini yanada takomillashtiradi. Bu jarayon pedagogning kasbiy rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi. Xulosa qilib aytganda, pedagogik faoliyat juda keng qamrovli tizim bo‘lib, u ta’lim, tarbiya, rivojlantirish, tashkiliy, kommunikativ, baholash, psixologik va innovatsion yo‘nalishlarning uyg‘unligidan iborat. Ushbu faoliyatni samarali tashkil etish o‘qituvchining kasbiy mahorati, ijodkorligi va doimiy o‘z ustida ishlashiga bog‘liqdir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, pedagogik faoliyat inson shaxsini shakllantirish va jamiyatning intellektual salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladigan eng muhim va mas’uliyatli faoliyat turlaridan biridir. U nafaqat ta’lim berish jarayoni, balki tarbiya, rivojlantirish, ijtimoiylashtirish va shaxsning hayotiy kompetensiyalarini shakllantirishga yo‘naltirilgan murakkab tizim sifatida namoyon bo‘ladi. Shu jihatdan pedagogik faoliyat har qanday jamiyatning barqaror rivojlanishida asosiy o‘rin tutadi. Pedagogik faoliyat samaradorligi ko‘p omillarga bog‘liq bo‘lib, ular ichida o‘qituvchining kasbiy mahorati, ilmiy - metodik tayyorgarligi, psixologik bilimlari va shaxsiy fazilatlari alohida ahamiyatga ega. O‘qituvchi o‘quvchilarga faqat bilim yetkazuvchi emas, balki ularni to‘g‘ri yo‘lga boshlovchi, motivatsiya beruvchi va hayotiy qadriyatlarni singdiruvchi murabbiy sifatida ham faoliyat yuritadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik faoliyatda innovatsion texnologiyalarni qo‘llash, interfaol metodlardan foydalanish va raqamli ta’lim vositalarini joriy etish muhim o‘rin tutadi. Bu esa ta’lim jarayonini yanada samarali, qiziqarli va natijador qiladi. Shu bilan birga, o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, kreativlik, tanqidiy yondashuv va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Pedagogik faoliyatda individual yondashuv ham muhim hisoblanadi, chunki har bir o‘quvchi o‘ziga xos qobiliyat va imkoniyatlarga ega. Ularni hisobga olgan holda ta’lim jarayonini tashkil etish o‘quvchilarning to‘liq rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu esa inklyuziv va shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim tamoyillarining amaliy ifodasidir. Bundan tashqari, pedagogik faoliyatda tarbiya jarayoni alohida o‘rin egallab, u orqali o‘quvchilarda axloqiy fazilatlar, milliy qadriyatlar, vatanparvarlik va insonparvarlik tuyg‘ulari shakllantiriladi. Bu jarayon o‘qituvchining shaxsiy namunasi va ta’lim muhitining ijobiyligi bilan bevosita bog‘liqdir. Umuman olganda, pedagogik faoliyatni doimiy ravishda takomillashtirish, uni zamonaviy talablar asosida tashkil etish va pedagoglarning kasbiy

rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash orqali sifatli ta’limga erishish mumkin. Bu esa kelajak avlodning bilimli, ma’naviy yetuk va jamiyatda faol bo‘lib yetishishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I. A. Yuksak ma’naviyat - yengilmas kuch. Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Mavlonova R., Rahmonqulova N. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
3. Azizxo‘jayeva N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2012.
4. Muslimov N. A. Pedagogik kompetensiya va uni rivojlantirish. Toshkent, 2015.
5. Yuldashev J. G‘. Pedagogik texnologiyalar asoslari. Toshkent: O‘qituvchi, 2011.
6. Davletshin M. G. Yosh va pedagogik psixologiya. Toshkent, 2004.
7. Tolipov O‘. Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. Toshkent, 2006.
8. Pedagogika (darslik). Oliy ta’lim muassasalari uchun. Toshkent: O‘qituvchi, 2013.
9. Pedagogik ensiklopediya. Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2015.
10. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. Toshkent, 2020.